

Konference „Naše společná přítomnost: Odpovědná spotřeba: Co (z)může jednotlivec a co (ne)může stát?“

Praha, 24–25. 4. 2019

Devátý ročník konference Naše společná přítomnost s podtitulem „Odpovědná spotřeba: Co (z)může jednotlivec a co (ne)může stát?“ se konal v Praze 25. dubna 2019 v budově Univerzity Karlovy v Celetné 20. Předcházela jí 24. dubna 2019 debata studentů, workshop a diskuse těch, kteří mění zvyklosti ve spotřebě v praxi v Kampusu Hybernská. Konferenci již tradičně poslední čtyři roky spolupořádají Filozofická fakulta a Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy, Ekonomická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové a Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd ČR s tím, že se hlavní pořadatelé a tím pádem i místo konání střídají – Praha, České Budějovice, Hradec Králové. Letos nově přibýlo Regionální centrum expertizy Česko a podpora Technologické agentury ČR. Na akademickou část se zaregistrovalo kolem 80 účastníků, na část v Kampusu Hybernská se osazenstvo volně měnilo podle témat a aktivit, ale jádro cca 20–30 aktérů vytrvalo do konce.

Samotný diskurz odpovědné spotřeby je velmi široký proud, který vtahuje mnoho alternativních aktivit a teorií – od dobrovolné skromnosti přes novodobé poutníky až po radikální veganství – abychom vyjmenovali alespoň některé

Podtitul konference, aniž by to bylo zamýšleným cílem, vyjadřoval obrat v diskursu – důraz na individuální odpovědnost jednotlivce. Tím větší význam mají odvážné pokusy měnit zvyklosti, dokonce na tom založit svůj životní styl a podnikání. V Kampusu Hybernská jsme měli možnost vidět, slyšet a cítit tu pozitivní energii při studentské debatě na téma Jaká je naše budoucnost. Panelovou diskusi vedli zástupci *Fridays for Future*, *Tereza*, *Oikos*, *Mladí zelení*. Následovala část Budoucnost ve

spotřebě představováním zkušeností z projektů *Pralets*, *Klinika*, *Soucitně.cz*, *Merchyou*, *BezObalu*, *Liška Mazaná*, dále vystoupil *Petr Vrabec* a dobře do diskuse zapadl akademický příspěvek *Evy Cudlínové* na téma cirkulární ekonomika.

Akademickou část zahájil *Michal Broža*, vedoucí informačního centra OSN, se standardním příspěvkem na téma globální spotřeby, kde se projevila jeho zkušenost práce s velkými globálními statistikami a schopnost dávat věci do globálních souvislostí. V digitálním věku roste například spotřeba papíru ještě rychleji než před zavedením počítačů do všech institucí, stejně jako sociální nerovnost mezi státy.

Poté vystoupila s krátkým, ale výstižným příspěvkem *Dagmar Škodová-Parmová*, děkanka Ekonomické fakulty Jihočeské univerzity. Ocenila tradici těchto konferencí, poděkovala organizátorům a pozvala účastníky na jubilejní 10. ročník do Českých Budějovic.

Jan Weinzettel z Centra pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy se zabýval environmentální stopou domácností v ČR. Empirické studie ukazují, že jak stopa měřená čistou primární produkcí, tak vodní stopa domácností přispívají významně k naší stopě, která tak přesahuje hranice České republiky.

Radka Hanzlová z Centra pro výzkum veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR, v. v. i., se zabývala spotřebou a plýtváním potravinami v českých domácnostech. Z pečlivě provedených empirických reprezentativních studií CVVM v rámci zapojení do výzkumného programu Strategie AV21 – Potraviny pro budoucnost vyplývá, že více jak 50 % z celkového objemu vyhozených potravin jde právě na vrub domácností. Sociologická interpretace se dotýká kulturních zvyklostí, sociálního statusu i relativně levných cen potravin.

Iveta Šindelářová, *Nikola Sagapova* a *Jiří Sedlák* (katedra regionálního managementu, Ekonomická fakulta Jihočeské univerzity

ty v Českých Budějovicích) prezentovali case-study pod názvem Současné aktivity a potenciál bezodpadového přístupu obyvatel. Ukázali na svém souboru, že bezodpadový životní styl se stává moderním fenoménem a v blízké budoucnosti možná nebude jen zájmem minoritní, ekologicky smýšlející části obyvatelstva, jak tvrdí ve svém výzkumu. Nejzajímavějším výsledkem je ochota obyvatel se do bezodpadového životního stylu aktivně zapojit a jejich přesvědčení o tom, že takto mohou naplnit svoji environmentální osobní odpovědnost.

Martin Soukup (katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci) zaujal už názvem své přednášky: 48 letadel, 7 zemí a 100 plastových vidliček. Tím naznačil svůj cestovní itinerář minulého roku. Bylo to reflexivní zamyšlení, kolik vlastně stojí z hlediska ekologické stopy vědecká produkce přispívající k poznání, v jeho případě v oboru antropologie. Samozřejmě pak musel čelit diskusi, zda takovou produkci země jako ČR nutně potřebuje. V každém případě šel odvážně s kůží na trh s vlastní reflexí a poznáním, že v mnohých systémech cestování nelze o odpovědné spotřebě vůbec uvažovat, nejsou na to nastaveny a jedinec pouze vlastní improvizací může toto plýtvání překonávat.

Marta Kolářová ze Sociologického ústavu AV ČR, v. v. i., se zabývala konceptuálním problémem – Mezi spotřebou a výrobou a mezi individuem a společností: udržitelný životní styl, soběstačnost (DIY) a komunita. Ekologická modernizace, trh, přesunutí odpovědnosti na individuum. Ovšem zelený konzumerismus je jen ekonomickým růstem natřeným na zeleno a má omezené možnosti. Autorka představila jiný koncept – Do-It-Yourself (DIY) – na konkrétních příkladech samozásobitelství, stavění domů z hlíny komunitou a podobně. Z kvalitativních metod výzkumu vyplynula síla fungující komunity v motivaci jedince, i bez toho, aby rovnou měnil svět ve smyslu ekonomického mainstreamu.

Zdeňka Smutná, Jan Vávra a Vladan Hruška (Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem a Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích) nazvali svůj příspěvek Zahrada jako zdroj udržitelnosti: Případová studie o potravinovém samozásobitelství ve vesnicích Janova Ves a Kočorín. Představili koncept Alternativních potravinových sítí (APS) a jejich fungování v dotčeném území. Ačkoli je to koncept zapadající do tradice zahrádek, tradičního samozásobitelství, alternativního rurálního životního stylu, přesto je budoucnost ASP ve sledovaném území nejistá, a to z důvodu generační výměny a neochoty akceptovat tento životní styl současnou mladou generací.

Kateřina Jančaříková z Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy se zabývala zajímavými environmentálními dopady určitého typu péče o děti v příspěvku Příliš pečující rodiče jako riziko udržitelné spotřeby. Stejně jako citová deprivace škodí, může uškodit i přílišná péče rodičů, například matka stíhačka (v angl. Helicopter mothers) a další projevy. Například současnými mladými matkami oblíbené „odkládání učení dětí na nočník“ z důvodů jednorázových plen a vlastní pohodlnosti vyprodukuje až tunu odpadu v podobě plen za rok.

Jana Dlouhá (Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy) přednesla velmi koncepčně podložený příspěvek, mapující v podstatě environmentální diskurs ve vzdělávání – (Udržitelná) spotřeba v diskurzu vzdělávání: rizika, bariéry, a co s tím? Ve společnosti se prosazují často iracionální vzorce chování, jejichž změna výchovou a vzděláním je velmi obtížná. Působí zde profesionálně zacílený marketing, věda s velkými soubory dat o chování spotřebitele, reklama a tržní strategie, které nemají o nějakou environmentální změnu ve smyslu snižování spotřeby zájem, a když už, tak ji nahradí zeleným konzumerismem. Jak vytvářet základy individuálního rozhodování? Jde to jen působením vzdělání?

Ve svěží, více než hodinové panelové diskusi pak vystoupili *Jan Krajhanzl* (Masarykova univerzita), *Jaroslav Anděl* (umělec a kurátor), *Adam Gromnica* (Ministerstvo práce a sociálních věcí), *Vojtěch Vosecký* (Institut cirkulární ekonomiky), *Michaela Linda Thomas* (Butterflies & Hurricanes design). Každý z panelistů je osobností, s kterou stojí za to diskutovat, což se brzy projeví. Jejich velkou předností byla schopnost a ochota se poslouchat navzájem a reagovat na sebe.

Celá dvoudenní akce velmi zaujala, přichází a diskutující se měnili, jádro zůstávalo, a vynikající vegetariánské občerstvení bez plastů, odpadů a kelímků na jedno použití připravily v Kampusu Hybernská Kuchařky bez domova s organizací Jako doma. Ve stejném vegetariánském a bezodpadovém duchu proběhlo i občer-

stvení a oběd v Celetné, vše profesionálně zvládnuté menzou Filozofické fakulty Univerzity Karlovy.

Poděkování patří *Evě Kyselé*, hlavní organizátorce z katedry sociologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, *Janě Dlouhé* z Centra pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy a *Janu Vávrovi* z Ekonomické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Jsou zde i další jména, která rozhodně zaslouží poděkování za aktivní organizaci letošního ročníku, a to *Laura Henderson*, *Barbora Pourová*, *Jiří Dlouhý*.

Materiály z konference jsou k dispozici na <https://ksoc.ff.cuni.cz/nsp2019/>, informace o předchozích ročnících konference jsou na <http://www.ecoology.org/>.

Miloslav Lapka